

บทคัดย่อ

การรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งของไทยนั้น แต่เดิมศาลมีดุลพินิจที่จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานหรือไม่ก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ตามมาตรา 11 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ก็ได้บัญญัติรับรองยืนยันให้ต้องรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน แต่ก็ไม่ได้กำหนดวิธีการในการนำสืบและรับฟังเป็นพยานหลักฐานไว้แต่อย่างใด ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็กำหนดรองรับไว้เฉพาะพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานผู้เชี่ยวชาญ เท่านั้น ซึ่งทำให้มีปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อมาว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานประเภทใดกันแน่ ส่วนข้อกำหนดของศาลชั้นอุทธรณ์ได้แก่ ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. 2544 และข้อกำหนดคดีล้มละลาย พ.ศ. 2549 ซึ่งกำหนดให้มีวิธีการนำสืบและรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ แต่ก็เพียงข้อกำหนดของศาลชั้นอุทธรณ์ ไม่อาจนำมาใช้กับคดีแพ่งทั่วไปได้ จากปัญหาดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้พยายามร่างกฎหมายขึ้นมารองรับพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ คือ ร่างข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการนำสืบและรับฟังพยานหลักฐาน พ.ศ. ... ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกันกับข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 และข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. 2544 แต่อย่างไรก็ตามร่างดังกล่าวก็ไม่ได้กล่าวถึงบทตัดพยานต่าง ๆ แต่อย่างใด จึงทำให้เกิดความไม่ชัดเจน นอกจากนี้แนวทางในการรับฟังพยานหลักฐาน โดยเฉพาะวิธีการรับรองความถูกต้องแท้จริงมีน้อยเกินไป ขาดความสะดวก และไม่อาจแก้ปัญหาการขาดความสามารถในการพิสูจน์ความจริงของคู่ความได้ ซึ่งเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว พบว่ากฎหมายต่างประเทศมีความหลากหลายกว่าสะดวกกว่า และวิธีการบางอย่างสามารถแก้ปัญหาการขาดความสามารถในการพิสูจน์ความจริงของคู่ความได้ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางในการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน ดังนี้

ในส่วนของความหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ตามที่พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 กำหนดให้มีขอบเขตรอบคลุมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภทที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะมีในอนาคต และมีความสอดคล้องกันกับกฎหมายต่างประเทศ ดังนั้น จึงขอหนดความหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

ในส่วนการจัดประเภทพยานหลักฐานนั้น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แม้จะมีลักษณะเป็นพยานเอกสารและพยานวัตถุ แต่ก็ยังมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากพยานเอกสารและพยานวัตถุทั่วไปในการนำสืบจึงต้องมีวิธีการพิเศษโดยเฉพาะ การยอมรับให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานอีกประเภทหนึ่งจึงมีความเหมาะสมมากกว่า

เมื่อจัดข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานอีกประเภทหนึ่งแล้ว ข้อที่ต้องพิจารณาต่อมาก็คือ จะต้องมีการนำสืบและหลักในการรับฟังอย่างไร และจะนำบทตัดพยานได้แก่ หลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ดีที่สุด และหลักการรับฟังพยานบอกเล่า มาใช้ด้วยหรือไม่

กรณีของวิธีการนำสืบนั้น ควรกำหนดให้ผู้กล่าวอ้างต้องดำเนินการเหมือนกันกับพยานหลักฐานประเภทอื่น คือ ต้องยื่นบัญชีระบุพยาน และมีการส่งสำเนาพยานหลักฐานที่จะอ้างอิงให้แก่คู่ความอีกฝ่าย

กรณีของบทตัดพยานเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานที่ดีที่สุดนั้น จากลักษณะพิเศษของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการทำสำเนาได้ง่ายและสำเนา也将มีความถูกต้องตรงกับต้นฉบับจนแยกไม่ออก และสิ่งที่ประมวลผลออกมาทางหน้าจอคอมพิวเตอร์และสิ่งพิมพ์ออกก็เป็นเพียงสำเนาเท่านั้น หากมีวิธีการรับรองความถูกต้องของสำเนาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ก็ถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดเทียบเท่าต้นฉบับแล้ว จึงไม่ควรนำหลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ดีที่สุดมาใช้กับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แต่ให้ศาลใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานแทน

กรณีของบทตัดพยานเรื่องการรับฟังพยานบอกเล่านั้น แม้บางกรณีข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นพยานบอกเล่าแต่ก็มีความน่าเชื่อถือหากสามารถแสดงให้เห็นถึงความถูกต้องแท้จริง การสื่อสาร รับ ส่ง บันทึก ต่อ ๆ มาทำได้โดยง่าย และถูกต้องตรงกัน ซึ่งต่างจากพยานบอกเล่าอื่น ๆ จึงไม่ควรนำหลักการรับฟังพยานบอกเล่านี้มาใช้กับพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แต่ให้ศาลใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานแทน

สำหรับกรณีของการรับรองความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ควรมีวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้โอกาสแก่คู่ความในการพิสูจน์ความจริง และต้องหาวิธีการที่สะดวกเพื่อให้คู่ความสามารถนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าวได้ ซึ่งตามร่างข้อกำหนดประธานศาลฎีกาก็ยังมีวิธีการน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ จึงควรนำวิธีการในการรับรองความถูกต้องแท้จริงตามกฎหมายต่างประเทศมาใช้ด้วย

ดังนั้น การรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานจำเป็นต้องมีกฎหมายกำหนดวิธีการนำสืบและการรับฟังพยานหลักฐาน โดยควรบัญญัติหลักการไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนรายละเอียดให้กำหนดเป็นข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา